

Marmorni prah

Mozaični spev *Jazonova sled* je bil do nedavna del Kravosove zbirke mediteranske intonacije *Obzorje in sled*. Sedaj je zaživel v samostojni objavi, med platnicami, ki poleg izvirnika zajemajo še dve jezikovni verziji. Knjiga je bila natisnjena v Milanu pri založbi HeftiEdizioni, ki je poskrbela za primeren grafični videz in za ustrezno likovno spremljavo; to je s šestimi sintezniimi in simboličnimi risbami prispeval Klavdij Palčič, že od nekdaj pesnikov someščan in prijatelj. Izdaja je namenjena distribuciji na tujem, predvsem italijanskemu in hrvaškemu bralnemu občinstvu, brez dvoma pa bo tudi v matičnem prostoru, to je v kulturnem krogu slovenskega jezika, opozorila na zanimivo besedilo, ki si zasluži večji kritiški odmev in nove interpretacije.

Marko Kravos že dolgo izkazuje pozornost svoji izkušnji, ki mu jo podeljuje njegovo mediteransko poreklo. S to specifikom se uvršča v transnacionalno in diahrono obzorje neke posebne tradicije. Nenehni ironični odmik in smisel za igro izvirata v samozavedanju o pripadnosti primorskemu ambientu, saj je edino z njuno pomočjo mogoče vedno znova pristopiti k civilizacijskim toposom in mitskim premisam. Tokrat sega pesnik k motiviki Argonavtov, k ikonografiji iskanja zlatega runa, k temi potovanja, blodenj, slutnje izhoda. S hoteno parazitskimi postopki oziroma s psevdopalimpsestnimi prijemi vstopa v epsko ozračje, v območje klasične pripovednosti in si nadeva naličje protagonista in vlogo junaka, kakršen je Jazon. Vse to pa počne le zato, da bi se izkazalo, kako je tako popolno vživljanje in primerjanje brezuspešno. Skušša nam dopovedati, da je med antiko in današnjim časom globoka razpoka, da je nekdanja celovitost kalokagatije sedaj razpadla ali se sesula in da so estetski in etični ideali postali poljubna stvar; mit je izpodjeden in pasatistična občutljivost ob tem čisti paradoks.

Jazonova sled ni slučajno žanrsko opredeljena kot »pesnitev v petih slikah z epilogom«. Vsaka od petih slik ne predstavlja samo določenih tematskih krogov, temveč tudi drugačne ubeseditvene postopke. Za vsak motiv si pesnik omisli poseben zorni kot in ga obdela z novimi »stilnimi« sredstvi. Pluralizem perspektiv in gradnja na raznolikosti pesniških oblik izrazito odlikujeta Kravosov pristop, predstavljata pa kar največji izziv za prevajalca, saj se mora ta vživljati v različne glasove in na novo vzpostavljati sestavine sicer raznorodne formalne strukture, da bi tako znova zaživila polifonična narava teksta.

V prvi sliki je »obdelovalna površina« najbližja klasični izraznosti, tako v prepletenosti univerzalnih zaznav in podrobnosti (vesoljna dimenzija in efemerno, aristokratsko in ljudsko) kot po metrično-ritmični obdelavi, ki se zavestno prilikuje heksametričnemu vzorcu (ne da bi se z njim povsem poistovetila). Po tradicionalni uvodni nastavi v *Odhodu* se znajdemo v prvinskem prostranstvu *Morja*, ki se tudi na formalni ravni izogne pristajanju na šolsko verzno mero, kaj šele da bi se ukalupila v strogo skandiranje. Demiurški

nastop morja v prvi osebi poudarjeno izpostavlja Kravosovo privrženost pomorskemu obzorju in ponovno uokviri pojavnost tega v zgodovini. Šele zdaj sledi »revizija« z raznih vidikov. *Krmarjev konec* s svojo krvavo drastiko tako nazorno vnaša dramatični element v zgodbo, ki bi bila sicer kar preveč uglajena. *Idila* s svojo humorno-infantilno nastavo predstavlja v tej funkciji popolnoma nasprotni pol herojsko popotniške epopeje. Ob dobesedni potopitvi v morski element in ob oniričnem antropomorfiziranju živalskih protagonistov ugledamo svet z druge, drugačne strani, doživljamo ludistični in metaliterarni spoj (v tkivu teksta se znajde sam bralec). Dialoška izmenjava stihov med materjo in hčerjo nam nadalje ponuja ženski pogled na svet, ki razgrajuje hierarhijo vrednot in emfatično dikcijo; pesnitev grebe tako na svojem dnu po brklariji vsakdanjika ali se dotika roba trivializacije. Na koncu sam avtor gnomično povzema določena spoznanja in skuša bralcu označiti ali vsaj nakazati smer za plovbo skozi tekst.

Z izrazitim avtoironičnim tonom pesnik pripominja, kako je zapravil priložnost, da bi kaj povedal o Jazonovem pohodu prek njegovih krajev. Značilno zanj je spraševanje o stopnji avtentičnosti izpričanega (»kako me je strah, da vse to med soncem in zemljo / ni vse ves čas samo igra / na zmago ali poraz«). Pomenljivo je njegovo poigravanje z mislijo o časnosti, o možnosti, da bi na tok časa pogledal z diametralno nasprotni strani (ko posveča svoje delo čudnemu dekletu, »ki s prezirljivim nasmeškom / obrača čas v peščeni uri«). Najpomembnejše pa se mi zdi, ko se, ne brez pomisleka na samega sebe, sprašuje o vsem, kar je bilo doslej zapisano: »Se sprime kdaj ta prah v marmor / postane prag kje v kakem templju?«

Seveda uporabi tudi Kravos, podobno kot je nekoč Eliot v *Pusti deželi* s krpicami literarnega patchworka »podprl svoje ruševine«, gradivo »iz druge roke«, prav mu pride tudi prah, ki ga nastrže s starih kipov ali izpuli iz starih zgradb (tem bolj seveda iz spomenikov literarne dediščine). Na vprašanje o možnosti, da iz tega nastane kdaj kako novo svetišče, o verjetnosti torej, da pride do obratnega procesa (iz razobličnosti v obstojno), je seveda naš odgovor lahko samo poln skepse. Tudi avtorjeva zaznava je torej skrajno relativistična, saj se jasno zaveda, da smo se znašli sredi »tesnobnega časa«, celo v zgodovinski brezizhodnosti.

Na poseben način nas ta Kravosova pesnitev spominja na Heinejevo montažno zgradbo v *Severnem morju* (tudi tu fragmentni spevi). Postromantična ironija in postmoderni posmeh se tako kljub skoraj dvestoletnemu razmiku stikata, davek pa plačujejo grški miti in antični junaki. Čeprav se je nateklo še toliko časa, nas sijaj tradicije ne pušča ravnodušne. Še vedno nas očara lesk marmorja, v katerem zrnca prahu žarčijo energijo in svetlobo. Kravosovo iskanje spčetnih točk je zavezujoče, tako kot nas navdušuje njegovo mojstrstvo v preigravanju raznovrstnih pripovednih slojev in nivojev. Čeprav se je napajal ob vseh mogočih virih, ni opaziti, da bi ostal komu pretirano dolžen. Ob ustvarjeni izvorni mešanici vzorcev pa si zasluži priznanje še za bralni užitek, ki nam ga nudi.

Tonko Maroevič